

Arkivsaknr 20/13425-18
Saksbehandler Anja Johnsen

Saksgang	Møtedato
Miljø-, klima- og samferdselsutvalget	08.06.2021
Kommune- og byutviklingsutvalget	10.06.2021
Kommunestyret	23.06.2021

Lokal forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr - Tromsø kommune

Kommunedirektørens innstilling til vedtak:

Lokal forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr vedtas.

Stig Tore Johnsen
Kommunedirektør

Mette Mohåg
Avdelingsdirektør, Avdeling for bymiljø

Hva saken gjelder

Saken gjelder lokal forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr. Kommunestyret vedtok i juni 2020 innføring av gebyr for bruk av piggdekk som en del av handlingsplanen for bedre luftkvalitet i Tromsø.

Vegtrafikkloven § 13 sjette ledd gir kommunen hjemmel til innføring av gebyr for bruk av piggdekk i et fastsatt området med samtykke fra departementet. Forskrift om gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr er hjemlet i Vegtrafikkloven § 13, § 31 og § 31a. Forskriften stiller krav om at kommuner som ønsker å innføre gebyr for bruk av piggdekk, har et omfang og en utbredelse av miljøproblemer knyttet til piggdekkbruk. Beslutninger om innføring av gebyr for bruk av piggdekk må bygge på et faglig grunnlag. For Tromsø kommune er det faglige grunnlaget vår tiltaksutredning for lokal luftkvalitet, utarbeidet av Norsk institutt for luftforskning (NILU). Tiltaksutredning med handlings- og beredskapsplan ble vedtatt av kommunestyret i juni 2020.

Innføring av gebyr for bruk av piggdekk krever en vedtatt lokal forskrift som blant annet regulerer størrelsen på gebyrsonen, betalingsløsning og ikrafttredelsesdato. Det er dette denne saken gjelder.

I den nasjonale forskriften er gebyrsatsene og unntakene regulert, og dermed ikke noen kommunene kan regulere i lokale forskrifter. Unntakene som ligger i den nasjonale forskriften gjelder også i gebyrsonen i kommunen vår. Unntakene er listet opp under.

Denne forskrift gjelder ikke bruk av følgende biler:

1. Bil som i følge opplysninger i vognkortet er godkjent som utrykningskjøretøy.
2. Annen bil i politiets tjeneste.
3. Bil hvor fører eller passasjer medbringer parkeringsbevis for forflytningshemmede, jf. forskrift 15. mars 1994 nr. 222 om parkering for forflytningshemmede. Ved parkering skal parkeringsbevis alltid være plassert godt synlig bak frontruten.
4. Bil som har montert synlig innretning slik som plog, strøredskap e.l., og er under oppdrag i forbindelse med brøyting, salting eller strøing.
5. Bil med kjennemerke med gule tegn på blå bunn.

Saksutredning

Høsten 2019 fikk Tromsø kommune utarbeidet en tiltaksutredning for lokal luftkvalitet. Krav om tiltaksutredning utløses, dersom døgn-grenseverdien for svevestøv PM10 brytes mer enn 30 ganger i et kalenderår. I 2016 ble det registrert 38 overskridelser av grenseverdien for døgnmiddel PM10 på 50 µg/m³. Det er fare for overskridelse av grenseverdiene for svevestøv PM10 også i framtiden dersom det ikke iverksettes tiltak. Svevestøv er partikler som er så små at de oppfører seg som gass, og blandes og transporteres med luften. Svevestøv deles inn i to størrelsesfraksjoner. PM_{2,5} er de minste partiklene, med diameter mindre enn 2,5 mikrometer. PM₁₀ er partikler opptil 10 mikrometer i diameter. PM_{2,5} kommer i all hovedsak fra forbrenning (vedfyring, bileksos), mens de større partiklene kommer fra oppvirvling av støv fra vei- og dekkslitasje.

Brudd på grenseverdiene er ulovlig, og medfører en plikt til å gjennomføre tiltak. Beregninger viser i tillegg at det hvert år er en vesentlig andel av befolkningen som utsettes for verdier over helsemyndighetenes anbefaling (luftkvalitetskriteriene). Tiltaksutredningen inneholder faglig utredning, handlingsplan for bedre luftkvalitet og en plan for tiltak i perioder med målte høye forurensningsnivåer. Et av tiltakene i handlingsplanen er innføring av piggdekkgebyr. Hensikten med å innføre en gebyrsoner for bruk av piggdekk er å redusere hovedkilden til overskridelsene og å etablere en piggfriandel som skaper en gunstigere balanse mellom miljø, trafiksikkerhet

og fremkommelighet. Under kommunestyrets behandling av tiltaksutredningen i desember 2019 ble tiltaket om innføring av piggdekkgebyr tatt ut av handlingsplanen. I januar 2020 mottok kommunen et brev fra Miljødirektoratet der kommunen ble bedt om å vurdere handlingsplanen på nytt. Dette fordi tiltaket om innføring av piggdekkgebyr ikke var erstattet med andre tiltak med tilsvarende utslippsreducerende effekt, og handlingsplanens effekt ikke var vurdert tilstrekkelig når gebyret ikke ble vedtatt. Det måtte vurderes om tiltakene som var igjen samlet sett var tilstrekkelig for å sikre at grenseverdiene i forurensningsforskriften kapittel 7 vil overholdes nå og i fremtiden. I den ytterligere vurderingen ble det belyst at det er kombinasjonen av å redusere kilden til forurensningen og avbøtende tiltak som er nøkkelen til god luftkvalitet i Tromsø. Handlingsplanen var dermed ikke tilstrekkelig. Etter en ytterligere vurdering vedtok kommunestyret i Tromsø, 17.juni 2020, følgende:

Kommunestyrets vedtak:

1. Tiltaksutredningen vedtas slik den ble utarbeidet av administrasjonen og NILU, inkludert piggdekkgebyr.
2. Tiltakspakken for økt renhold finansieres via piggdekkgebyret og innarbeides i økonomirapport 2.
3. Tiltakspakken evalueres årlig og justeres om nødvendig.
4. Innkreving av piggdekkavgift vurderes på nytt ved inngåelse av byvekstavtale.
5. Innkreving av piggdekkgebyret avgrenses til bybuss området. Det skal gjøres en mer konkret vurdering av grensene i randsonene og distrikts-Tromsø, for eksempel Eidkjosen området.
6. Det skal utarbeides et særregnskap for piggdekkgebyret som viser hvordan inntektene blir brukt. Særregnskapet legges fram som en del av kommunens regnskap.

Handlingsplan for bedre luftkvalitet i Tromsø ble i juni 2020 vedtatt slik den forelå i desember 2019, og er derfor:

1. Innføre piggdekkgebyr etter prinsippet om at forurenser betaler.
2. Videreføre piggdekkpant.
3. Øke innsatsen på renhold og støvdemping av veiene gjennom hele året. Støvdemping skal ses i sammenheng med renhold. På de meste trafikkerte veistrekningene skal kun salt, og ikke strøsand, brukes som middel for friksjon.
4. Tromsø kommune, Statens vegvesen og Troms fylkeskommune skal etterstrebe et «vegg-til-vegg»-prinsipp ved renhold av veier. Renholdet må også omfatte tilgrensende områder som parkeringsplasser, havne- og industriområder. Snødepoter skal fjernes for å hindre at de blir støvdepoter når snøen smelter. Forsvarlig håndtering av kostemasser skal sikres.
5. Skjerpe bestemmelsene for luftforurensning fra bygg- og anleggsplasser i kommuneplanens arealdel ved neste rullering
6. Øke tilsynet av støvhåndtering i bygg- og anleggsprosjekter
7. Holdnings- og informasjonskampanjer med målsetting om å øke piggfriandelen til 50 % innen 2025
8. Gjennomføre langsiktige tiltak for å begrense veksten i biltrafikken og hindre forverring av luftkvaliteten.
9. Etablere målinger av svevestøv på en bakgrunnsstasjon og i et boligområde for å se på bidrag fra vedfyring. Det kan også være aktuelt å kartlegge nivåene i nærheten av en tunnelmunning som har bebyggelse i nærheten.

Gebyrsonen er i all hovedsak avgrenset til bybussområdet. Det er gjort mer konkrete vurderinger i ytterpunktene. Før kjøring inn i sonen skal det skiltes godt og det skal være mulig å stoppe for å betale gebyret, dersom man ikke allerede har gjort det. Stopp for betaling av gebyr må gjøres uten at det går på bekostning av trafikksikkerheten. Sonen er derfor, så langt det lar seg gjøre, sammenfallende med innfartsparkeringer, veilommer, busslommer eller lignende.

Sonen er foreslått startet ved disse ytterpunktene:

- Kvaløya: Krysset Fv 862 og Fv 858
- Kvaløya: Krysset Fv 863 og Karveslettvegen
- Fastlandet: Kryssene Sollielva og Solstrandvegen/Nordlysvegen
- Fastlandet: Rett sør for busstoppet Skjelnan skole

Hensikten med å innføre en gebyrsone for bruk av piggdekk er å redusere hovedkilden til overskridelsene og å etablere en piggfriandel som skaper en gunstigere balanse mellom miljø, trafiksikkerhet og fremkommelighet. Dersom man velger å kjøre med piggdekk, må man bidra til gjennomføring av avbøtende tiltak som renhold og støvdemping. Konsekvensen av forslaget er nedgang i luftforurensning. I tillegg innebærer piggdekkgebyr en direktekostnad for de trafikantene som velger å kjøre bil med piggdekk, og som ikke allerede har betalt tilsvarende gebyr for en annen gebyrsone.

Merknadsbehandling

I merknadsbehandlingen blir problemstillinger som er kommet frem i høringsinnspill vurdert. Flere av merknadene har likt budskap, og derfor gjøres det en felles behandling og vurdering. Alle merknadene er vedlagt i sin helhet.

Det er totalt kommet inn 77 merknader til høringen om lokal forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr. De fleste merknadene er kommet fra innbyggere i kommunen.

Flere av merknadene inneholder tilbakemeldinger på det generelle gebyr- og avgiftsnivået i kommunen, og inkluderer både bompenger og piggdekkgebyr. Det at bompenger og piggdekkgebyr kommer i en by som har høye boligpriser går også igjen. Tilbakemeldinger om dårlig veistandard både i byområdene og i distriktet, samt Tromsøbys mange bakker, går også igjen. Denne saken omhandler gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr innenfor et fastsatt område. Debatten om det generelle kostnadsnivået for å bo i Tromsø, med høye boligpriser og fremtidige bompenger, må tas i en annen sammenheng.

Hensikten med å innføre en gebyrsone for bruk av piggdekk er å etablere en piggfriandel som skaper en gunstigere balanse mellom miljø, trafiksikkerhet og fremkommelighet. Gebyr for bruk av piggdekk er et tiltak for å få ned hovedkilden til svevestøv PM₁₀. Det handler om lokal luftkvalitet her hos oss. Det vil fortsatt være mange som velger piggdekk av hensyn til fremkommelighet og trafiksikkerhet. Det er sjåføren som skal påse at bilen er skodd etter forholdene, og dersom bilturen ikke kan utsettes til føre er bedre, må sjåføren om nødvendig bruke kjetting, piggdekk eller lignende. Noen velger å kjøre med piggfritt og noen velger piggdekk. Dersom man velger å kjøre med piggdekk, skal man også bidra til å få gjennomført avbøtende tiltak som renhold og støvdemping. Det er dette som er prinsippet om at «forurenser betaler».

Gebynet – satser, unntak og hva pengene skal gå til

Gebyrstørrelsen er fastsatt i sentral forskrift om gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr, og kommunen har ikke mulighet til å angi egne satser i den lokale forskriften. Gebynet er fastsatt til kr 1400 pr. sesong, kr 450 pr. måned og kr 35 pr. dag. Betalt gebyr i en gebyrsone, er gyldig betaling i andre gebyrsoner. Tilleggsgebynet er kr 750. Gebyr er ikke forbud mot bruk av piggdekk, og gebynet er likt for hele landet. Forskriften gjelder for alle kjøretøy som ikke er listet opp i unntakslisten. For bil med tillatt totalvekt 3500 kg eller mer skal gebyrsatsene i første ledd dobles. Dette er også regulert i den nasjonale forskriften, på lik linje med alle gebyrstørrelsene. Forskriften omhandler ikke bruk av kjettinger. Det er noen kjøretøy forskriften ikke gjelder for.

Disse er regulert i den nasjonale forskriften, og kommunen har ikke mulighet til å unnta andre fra bestemmelsene.

I et sesongsgebyr er det 40 dagsgebyr, dersom man bruker bilene sin 40 dager eller mindre i løpet av vintersesongen vil det lønne seg å betale dagsgebyr. Tilleggsgebyret gis ikke til biler som ikke er i bruk og står parkert. Betalingsløsningene legger opp til at man kan endre kjøretøy i gebyrsesongen.

Tromsø kommune er nødt til å gjøre tiltak for å bedre luftkvaliteten. Kommunen er nødt til å få ned hovedkilden til svevestøvet, i tillegg til å gjøre avbøtende som økt og bedre renhold og støvdemping. De avbøtende tiltakene i handlingsplanen for bedre luftkvalitet vil koste både i form av maskin og utstyr, og personell. Når det er færre piggdekk på veiene reduseres kilden til svevestøv. Samtidig opprettholder piggdekkgebyret prinsippet om at «forurensere betaler», og gebyret skal brukes på kostbare tiltak som renhold og støvdemping av veinettet.

Piggdekkgebyret skal gå til en rekke tiltak for å bedre luftkvaliteten Tromsø. Tiltakene er listet opp i handlingsdelen til tiltaksutredningen for lokal luftkvalitet og er oppsummert under:

1. Videreføre piggdekkpant.
2. Øke innsatsen på renhold og støvdemping av veiene gjennom hele året.
3. Tromsø kommune, Statens vegvesen og Troms fylkeskommune skal etterstrebe et «vegg-til-vegg»-prinsipp ved renhold av veier
4. Snødepoter skal fjernes for å hindre at de blir støvdepoter når snøen smelter.
5. Forsvarlig håndtering av kostemasser skal sikres.
6. Holdnings- og informasjonskampanjer med målsetting om å øke piggfriandelen til 50 % innen 2025

Det skal utarbeides et særregnskap for piggdekkgebyret som viser hvordan inntektene blir brukt.

Gebyrsonen

Gebyrsonen ble valgt på bakgrunn av kommunestyrevedtaket fra juni 2020.

- 5 Innkreving av piggdekkgebyret avgrenses til bybuss området. Det skal gjøres en mer konkret vurdering av grensene i randsonene og distrikts-Tromsø, for eksempel Eidkjosen området.

Tromsø kommune har fått utarbeidet et luftsonekart til bruk i arealplanlegging. Luftsonekart utarbeides som en følge av T-1520 – Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging, og brukes til å vurdere luftkvaliteten i arealplaner på bakgrunn av gule og røde soner. Luftsonekartene er ment som en indikasjon på hvor man har gule og røde soner i kommunen.

Anbefalte grenser for luftforurensning (nedre grense for sonene, se under) skal legges til grunn ved planlegging av virksomhet eller bebyggelse med bruksformål som er følsomt for luftforurensning.

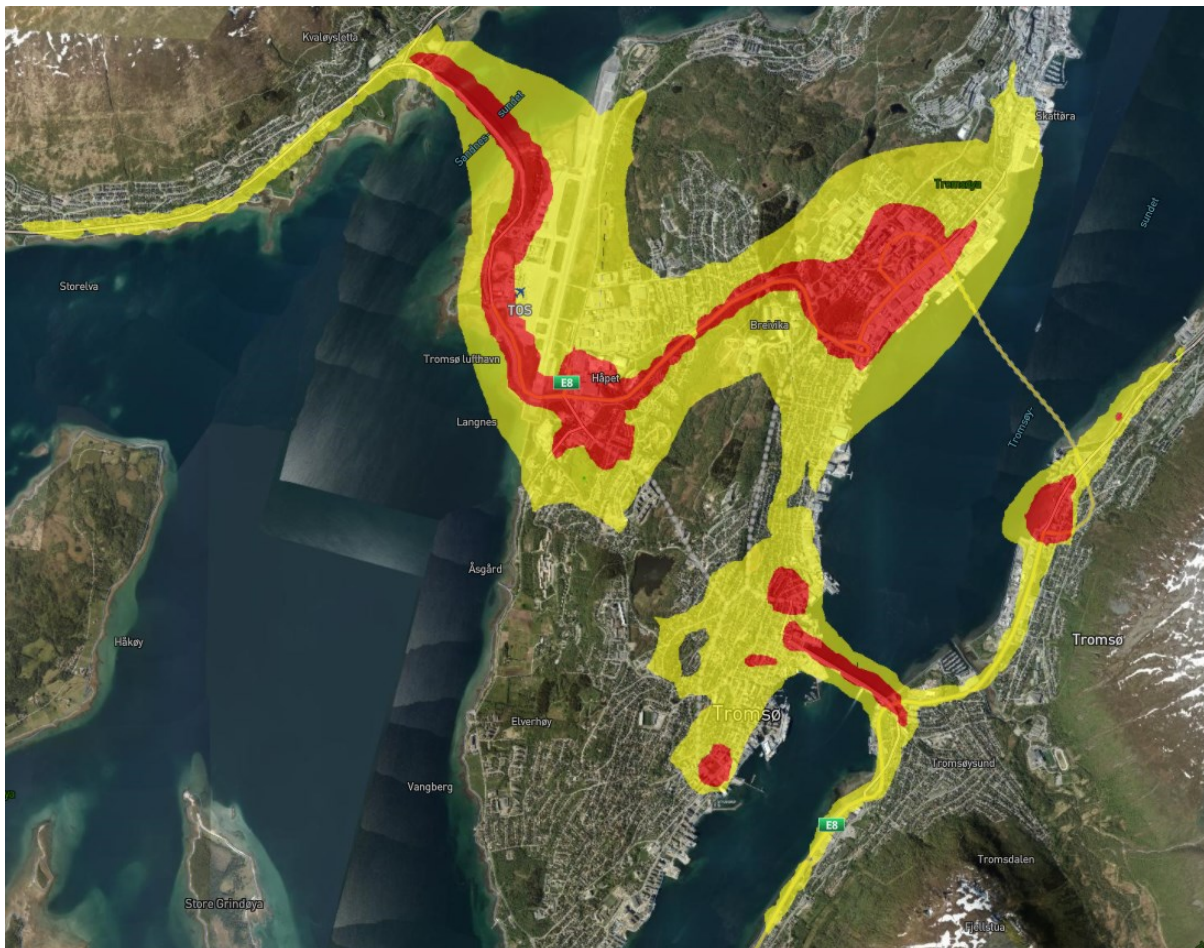
Forslag til gebyrsone sammenfaller med luftsonekartet, og sonen inkluderer alle områdene som i luftsonekartet er gul og rød.

Tabell 1. Anbefalte grenser for luftforurensning og kriterier for soneinndeling ved planlegging av virksomhet eller bebyggelse. Alle tall i $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (mikrogram/ m^3) luft.

Komponent	Luftforurensningszone ¹	
	Gul sone	Rød sone
PM ₁₀	35 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 7 døgn per år	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 7 døgn per år
NO ₂	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ vintermiddel ²	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ årsmiddel
Helserisiko	Personer med alvorlig luftveis- og hjertekarsykdom har økt risiko for forverring av sykdommen. Friske personer vil sannsynligvis ikke ha helseeffekter.	Personer med luftveis- og hjertekarsykdom har økt risiko for helseeffekter. Blant disse er barn med luftveislidelser og eldre med luftveis- og hjertekarlidelser mest sårbare.

¹ Bakgrunnskonsentrasjonen er inkludert i sonegrensene.

² Vintermiddel defineres som perioden fra 1.nov til 30. april.

Svevestøv – informasjon, data og plassering av målestasjon

Svevestøv er partikler som er så små at de oppfører seg som gass, og blandes og transporteres med luften. Svevestøv deles inn i to størrelsesfraksjoner. PM_{2,5} er de minste partiklene, med diameter mindre enn 2,5 mikrometer. PM₁₀ er partikler opptil 10 mikrometer i diameter. PM_{2,5} kommer i all hovedsak fra forbrenning (vedfyring, bileksos), mens de større partiklene kommer fra oppvirvling av støv fra vei- og dekkslitasje. Tromsø kommune anvender Skjelettasfalt

(SKA16) på alle veger utenom på mindre boligater. Dette er en bindemiddelrik asfalt med en grov mørtelblanding som er veldig slitesterk. Under behandlingen av tiltaksutredningen for lokal luftkvalitet i juni 2020, ble det gjennomført beregninger på asfaltslitasje på Stakkevollvegen. En nedgang i piggdekkandel har innvirkning på veislitasje og på levetiden til asfaltdekket.

Forurensningsforskriften kapittel 7 om lokal luftkvalitet angir grenseverdier for tiltak og sier noe om hvor mange overskridelser av grenseverdiene kommunen har lov til hvert kalenderår. Forskriften er ikke sesongbasert. Overskridelse av grenseverdiene utløser plikt til å gjennomføre nødvendige tiltak for å sikre at nivåene av luftforurensning går ned slik at grenseverdiene blir overholdt. Det er fare for brudd på grenseverdiene hvis det måles nivåer over øvre vurderingsterskel tre av de fem siste årene. Under vises resultatene for 2019 og 2020. Måleverdiene kvalitetsikres i juni hvert år, så verdiene for 2020 må ses på som foreløpige.

Oppsummering 2019	Døgn	
Antall overskridelser av grenseverdi PM10, 50 µg/m ³ (døgn):	21	Må ikke overskrides mer enn 30 ganger per kalenderår
Antall overskridelser av øvre vurderingsterskel PM10, 35 µg/m ³ (døgn):	39	Må ikke overskrides mer enn 30 ganger per kalenderår
Antall overskridelser av nedre vurderingsterskel PM10, 25 µg/m ³ (døgn):	79	Må ikke overskrides mer enn 30 ganger per kalenderår
Overskridelser av luftkvalitetskriteriene for PM10 på 30 µg/m ³ (døgn)	52	

Oppsummering 2020	Døgn	
Antall overskridelser av grenseverdi PM10, 50 µg/m ³ (døgn):	12	Må ikke overskrides mer enn 30 ganger per kalenderår
Antall overskridelser av øvre vurderingsterskel PM10, 35 µg/m ³ (døgn):	31	Må ikke overskrides mer enn 30 ganger per kalenderår
Antall overskridelser av nedre vurderingsterskel PM10, 25 µg/m ³ (døgn):	63	Må ikke overskrides mer enn 30 ganger per kalenderår
Overskridelser av luftkvalitetskriteriene for PM10 på 30 µg/m ³ (døgn)	46	

Resultater så langt i 2021 er fire brudd på grenseverdien, 14 overskridelser av øvre vurderingsterskel, 33 overskridelser av nedre vurderingsterskel og 23 overskridelser av luftkvalitetskriteriene. Minner om at måledata kvalitetsikres i juni hvert år, og verdiene må ses på som foreløpige.

Plikten til å utarbeide en tiltaksutredning ble utløst av brudd på grenseverdien for svevestøv, PM10, i 2016. Det er ikke målt brudd på grenseverdiene for svevestøv i Tromsø siden 2016, men det er målt nivåer over øvre vurderingsterskel, som betyr at det fortsatt er fare for overskridelse av grenseverdiene i Tromsø.

Luftkvalitetskriteriene er helsebaserte anbefalinger som er definert av Folkehelseinstituttet og Miljødirektoratet, og beskriver hvilke nivåer av luftforurensning som er trygg for de aller fleste.

Målestasjonen i Hansjordnesbukta er vår veinære stasjon og er godkjent av Nasjonalt referanselaboratorium som veinær stasjon. Det er den stasjonen som er med i nasjonalt målenettverk, og resultatene rapporteres til Miljødirektoratet og EU. Hensikten med stasjonene i Hansjordnesbukta er å måle «worst case». Tromsø kommune er nødt til å planlegge for dårlige luftkvalitetstider.

Konklusjon

Lokal forskrift om gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr vedtas.

Vedtakskompetanse

KST – Kommunestyret

Vedlegg

Høringsbrev - Lokal forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr - Tromsø kommune, Troms og Finnmark

Forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr, Tromsø kommune (1)

Forskrift om gebyr for bruk av piggdekk og tilleggsgebyr - Lovdata - Sentralforskrift

2021 - Tiltaksutredning - endelig versjon med vedtak

Merknadsbehandling - lokal forskrift om innføring av gebyr for bruk av piggdekk